ГАРРІ ГАРРІСОН

Робота на совість

Harry Harrison. Job on the conscience. 1974

— Я виконую свою роботу, от і все. Що ще можна вимагати від людини? — при цих словах обличчя Джері скам'яніло, як і його голос. Він міцно стискував зубами обгризений мундштук старої трубки.

— Я це знаю, містере Кранчер, — лейтенант зітхнув. — Ніхто і не просить у вас більшого або протизаконного, — форма його неабияк припада порохом, клапани кишень відірвалися. Очі хворобливо блищали і говорив він занадто вже квапливо. — Ми знайшли вас через ЦБПП [ЦБПП – Центральне бюро з підбору персонала] і це було для нас зовсім не легко, полягло багато наших.. — він трохи не зірвався на фальцет, але зумів стриматися. — Ми дуже розраховуємо на вашу співпрацю.

— Ой не хочеться мені мати з вами справу. Матиму неприємності.

Головна неприємність полягала в одному: ніхто не чекав, що усе станеться саме так. Вірніше, ті люди, які б мали чекати, чекали чогось зовсім іншого. Відповідно розробляли сценарії, вводили в комп'ютер, а вже він пропонував всілякі варіанти розвитку подій. Проте, у бетельгейців був інший план, і його успіх перевершив їх найсміливіші сподівання. Торговельна станція, яку вони заснували в кратері на Місяці, була справжньою торговельною станцією, яка не грала ніякої ролі в подіях, що відбулися потім.

Звіти про Катастрофу досить плутані, інакше, враховуючи обставини, і бути не могло, і число інопланетян, що брали участь в першій фазі вторгнення, звичайно ж, складало лише малу частку від тих цифр, які наводилися збудженими газетярами або військовими. Останні

свідомо перебільшували їх число, щоб хоч якось виправдатися за заподіяні величезні збитки. Насправді на Землю опустилося два, максимум три кораблі. І загальне число бетельгейців складало декілька сотень. Декілька сотень, щоб захопити цілу планету, і вони майже досягли мети.

— Полковнику, містер Кранчер добровільно зголосився допомогти..

— Штатський! Негайно виведіть його звідси, але спочатку йому зав'яжіть очі, ідіот. Інформація про місцезнаходження цього штабу схована під грифом "Особливої важливості"..

— Сер, секретність вже не має ніякого значення. Усі канали зв'язку непрацюють, ми відрізані від військ.

— Мовчати, кретин! — полковник підкинув стиснені кулаки, кров кинулася йому в обличчя, очі блищали. Він все ще не хотів повірити в те, що сталося, можливо, просто не міг повірити. Лейтенант був молодше, недавній резервіст, і він, нехай самі факти йому і не подобалися, дивився їм в очі.

— Полковник, ви повинні мені повірити. Ситуація відчайдушна, ось і доводиться приймати відчайдушні рішення..

— Сержант! Виведіть цього лейтенанта і цивільного на плац і розстріляйте за порушення режиму секретності в надзвичайних обставинах.

— Полковник, будь ласка..

— Сержант, це наказ!

Сержант, якому залишалися чотири місяці до звільнення зі служби, про що наочно свідчило його товстенне пузо, переводив погляд з одного

офіцера на іншого. Нарешті, піднявся і пішов в туалет, закривши за собою двері. Очі полковника вилізли з орбіт, обличчя почервоніло, він схопився за пістолет. І вже витягував його з кобури, коли захрипів, повалився обличчям на стіл і повільно сповз на підлогу.

— Лікаря! — закричав лейтенант, підбіг до полковника, розстібнув комір.

Лікар мигцем поглянув на полковника і сумно похитав головою.

— Інфаркт. Миттєва смерть. Серденько у нього давно пустувало.

Сержант вийшов з туалету і допоміг лейтенантові накрити труп плащ-наметом. Джері Кранчер стояв трохи збоку і спостерігав, посмоктуючи трубку.

— Будь ласка, містере Кранчер, — в голосі чулося благання, — допоможіть нам. Ви — наша остання надія.

Тепер, озираючись на Чорне Воскресіння, коли і почалася Катастрофа, ми можемо тільки визнати геніальну простоту плану бетельгейців. Стає також зрозуміло, чому він трохи не привів до успіху. Наші армії і космічні танки в повній бойовій готовності зайняли вихідні позиції, зосередивши усю увагу і, відповідно, націливши усі засоби на масивний купол "так званої" торговельної станції, яка насправді нічим іншим і не була. На Землі складна павутина комунікаційних мереж поєднала воєдино захисників Землі. Були задіяні радіоканали і волоконна оптика, підземні коаксіальні кабелі і звичайні дроти, мікрохвильові передавачі і геліографи.

Багатократне дублювання забезпечувало безперебійну роботу зв'язку, але в, здавалося б, ідеальній системі знайшлася одна червоточина: усі канали зв'язку проходили через дві підстанції і КЦ [КЦ – Коммунікаційний центр] в Глобал-Сіті. Ці три вузли, що мають

фантастичну ефективність, замикали на собі усі канали зв'язку зі збройними силами на землі, під землею, на Місяці і в космосі.

Ось їх і вивели з ладу. Мобільні загони бетельгейцьських коммандос скинули по одній гравітаційній бомбі на кожний з центрів і битва тривала не більше півгодини. Із захопленням супротивником трьох комунікаційних центрів війна закінчилася, навіть не почавшись. Штаби відрізало від бойових частин, космічні кораблі — від баз.

Персонал станції стеження на зворотному боці Місяця розпізнав флот вторгнення, що наближається, ще до того, як його кораблі минули орбіту Сатурну, але нікому не зміг повідомити цю життєво важливу інформацію.

— Я повинен спочатку запитати мого супервайзера, — Джері Кранчер насупився. — Сьогодні у мене вихідний і таке інше. Та ще вести в тунелі людей, що не мають допуску. Не можу сказати, що йому це сподобається.

— Містер Кранчер, — процідив лейтенант. — На випадок, якщо ви не чули, скажу, що йде війна. Ви тільки що бачили, як через цю війну померла людина. Ви не можете подзвонити вашому супервайзеру, тому що візіофонна система виведена з ладу.

— Не можу сказати, що мені це подобається.

— І нам не подобається. Ось чому нам і потрібна ваша допомога. Інопланетяни захопили наші комунікаційні центри і ми повинні їх відбити. Ми послали зв'язкового в найближчу до нас військову частину, вони намагаються організувати атаку, але з землі центри практично неприступні.

— Правда? А як же в них потрапили бетельгейці?

— Ну.. сьогодні неділя, розумієте, мінімум персоналу, о восьмій нуль-нуль виїжджали автобуси в церкву, ворота були відкриті..

— Піймали вас зі спущеними штанами, а? — посмоктуючи трубку, Джері Кранчер, похитав головою. Відчувалося, що він не занадто високої думки про боєготовність армії. — Значить, вам дали стусана під зад, а тепер ви хочете повернутися. Так чого чіпати робочу людину вдома і у вихідний?

— Тому що, містер Кранчер, війна не ділить тиждень на робочі дні і вихідні. А ви — старий співробітник СТЗПК [СТЗПК — Служба технічного забезпечення підземних комунікацій] і, можливо, єдина людина, яка знає відповідь на питання, які цікавлять нас. Комунікаційні центри мають автономні джерела енергії, але зазвичай використовують міську енергетичну систему. Кабелі прокладені під землею. А тепер гарненько подумайте, перш ніж відповісти. Зможемо ми потрапити в ці вузли зв'язку з-під землі? Особливо в КЦ?

— Де це? — Джері Кранчер глибоко затягнувся, випустив струмінь сірого диму.

— На перетині 18-го шляху і Уігген-роуд.

— Так от чому в сто четвертому так багато кабелів.

— Зможемо ми потрапити у вузли зв'язку?

У напруженій тиші Джері Кранчер спокійно посмоктував трубку. Лейтенант зблід від напруги. Сержант, солдати, зв'язківці, затамувавши подих дивилися на Джері Кранчера, що замислився. Нарешті, той випустив черговий струмінь диму, кивнув.

— Так.

Війська були не з найкращих, але все таки війська. Техніка і оператори, військові поліцейські і кухарі, клерки, механіки. Але вони отримали кращу зброю з наявного в арсеналах, а головне, знали, за що воюють. І вони краще тримали і міцніше стискували зброю, розуміючи, що майбутнє світу в їх руках. З грізною рішучістю вони промарширували до перехрестя, де їм запропонували почекати. І пройшло зовсім не кілька хвилин, перш ніж з будинку знову вийшов Джері Кранчер. У водонепроникному комбінезоні, касці, високих гумових чоботях. Старий, бувалий ящик для інструментів звисав з плеча на широкій лямці. З рота стирчала згасла трубка. Він оглянув солдатів, що чекають його.

— Не так одягнені.

— Повна бойова екіпіровка, — заперечив лейтенант.

— Для тунелів не годиться. Промокнуть..

— Містер Кранчер, усі вони — добровольці. Вони готові померти за свою планету, так що промоклі ноги їх не зупинять. Можемо йти?

Несхвально похитавши головою, Кранчер попрямував до найближчого люка в бруківці. Вставив в гніздо якийсь виблискуючий інструмент і відпрацьованим рухом зрушив люк убік.

— Тоді йдіть за мною, по одному. Двоє останніх ставлять люк на місце. Бережіть пальці. Рушили.

Світло ввімкнулося автоматично, як тільки вони спустилися в холодний зелений тунель. Дроти, кабелі і труби тягнулися уздовж стін і стелі. Розібратися в цьому лабіринті міг тільки Джері Кранчер. Він любовно поплескував то по трубі, то по кабелю.

— Водопровід, паропровід, лінія високої напруги п'ятдесят тисяч вольт, місцевий фідер, 220 вольт, телефон, телетайп, коаксіальний

кабель, крижана вода, пневмопочта, доставка продуктів, кисень, зливова каналізація, — він радісно реготав. — Тут у нас усього помалу.

— Лікаря! — долетіло ззаду, і фельдшер кинувся на крик.

— Вони нас знайшли! — вигукнув хтось з кухарів і усі пересмикнули затвори.

— Поставити зброю на запобіжник! — скомандував лейтенант, — бо ми перестріляємо один одного. Сержант, розберіться і доповідайте!

Стискуючи в руках зброю, в моторошній напрузі, вони чекали повернення сержанта. Джері Кранчер, щось наспівуючи собі під ніс, постукував молоточком по різних клапанах, потім підтягнув якийсь хомут.

— Нічого особливого, — доповів сержант. — Бурн-Сміт придавив палець, ставлячи люк на місце.

— Ніколи вони не слухають, — пробурчав Джері Кранчер.

— Виступаємо, — скомандував лейтенант.

— Ми не обговорили один момент, — Кранчер стояв, як скеля. — Ви гарантували, що мій супервайзер сплатить мені цю роботу.

— Так, зрозуміло, можемо ми говорити на ходу?

— Ми підемо, коли владнаємо це питання. Я забув, що сьогодні — неділя, а отже мені потрібна подвійна оплата, а після четвертої години — потрійна.

— Добре, згоден. Пішли.

— Мені потрібний папір.

— Так, папір, зрозуміло, — скрайбер лейтенанта залітав над блокнотом для доповідей, він вирвав пописаний листок, протягнув Джері Кранчеру. — Ось, з підписом і моїм армійським номером. Армія гарантує оплату.

— Дуже на це розраховую, — Джері Кранчер акуратно склав листок, прибрав в гаманець і лише після цього попрямував по тунелю.

Потім усі учасники операції згадували цей похід, як страхітливий сон, усі, за винятком сивоволосого чоловіка в комбінезоні, касці і високих чоботях, який вів їх через це підземне пекло. Головні тунелі проблем не викликали, хоча раз у раз доводилося перелазити через труби і протискуватися повз масивні клапани. Якщо б не каски, на першій же милі половина солдатів отримала б струс мозку. А так усе обходилося лише дзвоном металу і здавленими лайками.

Вони вийшли до оглядового колодязя і спустилися на шістдесят футів по залізних сходах, перекладини яких блищали від води. Сходи привели їх в сирий тунель, більш вузький, вже без єдиної лампи. Отже довелося включити ліхтарі. Тунель вивів їх у величезну печеру, наповнену нескінченним гулом.

— Зливова каналізація, — Джері Кранчер вказав на потік води, що біжить біля їхніх ніг. — Влітку тут абсолютно сухо. Але на околиці йшли дощі, ось води і додалося. Тримаєтеся доріжки і дивитеся під ноги. Якщо послизнетеся і впадете у воду — кінець. Може ваше тіло і знайдуть в п'ятдесяти милях звідси в океані, якщо тільки риби не дістануться до нього першими.

Цього разу до його слів поставилися з належною увагою і печеру вдалося проминути без втрат, але усі полегшено зітхнули, лише знову опинившись в безпеці комунікаційного тунеля. Незабаром Джері

Кранчер зупинився і вказав на сходи, що йдуть в темряву над їх головами.

— 98-ий колодязь. Той, що вам потрібний, до другого центру, про який йшла мова.

— Ви упевнені?

Джері Кранчер зневажливо глянув на лейтенанта, дістав з кишені трубку.

— Оскільки ви нічого тут не знаєте, містер, я не в образі. Якщо Джері говорить, що вам потрібний саме цей колодязь, значить, так воно і є.

— Помилуйте, я не хотів вас образити!

— Ось я і не образився, — він пробурчав щось ще, собі під ніс. — Цей колодязь. Ви ж бачите дроти і комунікаційні кабелі, що йдуть вгору. По-іншому і бути не може.

— Що вгорі?

— Двері з написом: "ВХІД ЗАБОРОНЕНИЙ, ЗГІДНО З ПАРАГРАФОМ 897А АРМІЙСЬКОГО КОДЕКСУ".

— Двері замкнуті?

— Ні. Заборонено, згідно з параграфом 45-С Тунельного кодексу. Нам потрібний доступ, чи знаєте.

— Усе зрозуміло. Сержант, візьміть вісімнадцять чоловік і піднімайтеся по колодязю. Звіримо годинник. Починаємо рівно о другій. Вривайтеся в двері і починайте стріляти.. намагайтеся не пошкодити

комунікаційне устаткування.. і стріляйте поки не вб'єте усіх цих слизьких, брудних бетельгейців. Усе зрозуміли?

Сержант кивнув, витягнувся в струнку, віддав честь.

— Ми виконаємо свій борг, сер.

— Відмінно, займайте вихідну позицію.

Вони не пройшли і десяти хвилин по бічному тунелю, обрамленому покритими інеєм трубами, як Джері зупинився і сів.

— Що сталося? — запитав лейтенант.

— Перерва на чай, — Джері прибрав в кишеню ще теплу трубку і дістав термос.

— Ви не можете.. послухайте, ворог, розпорядок..

— В цей час я завжди п'ю чай, — Джері наповнив чашку темним напоєм, принюхався. — Розпорядком робочого дня передбачена перерва на чай.

Більшість з солдатів дістали сухі пайки і запивали їжу з фляжок, тоді як лейтенант нервово крокував назад-вперед, зрідка ударяючи кулаком в долоню. Джері Кранчер спокійно пив чай і жував великий шматок шоколадного бісквіта.

Дикий крик прорізав тишу тунеля, ехом відбившись від труб. Щось чорне і жахливе стрибнуло з виступу на стіні і вчепилося в горлянку рядовому Барнсу. Солдатів наче паралізувало. Але не Джері Кранчера. Він миттєво вихопив з ящика з інструментами газовий ключ, і після

влучного удару нападаючий, вже мертвий, опинився на підлозі. Солдати, вирячилися на нього, витріщивши очі.

— Це.. це.. гидота! — видихнув один з них. — Хто це?

— хом'як, що мутував, — Джері Кранчер підняв чудовисько за задні лапки, кинув в ящик для інструментів. — Нащадок домашніх звіряток, що втекли від хазяїв сотні років тому. Вони жили в темряві, мутували, і, самі бачите, до чого розвинулися. Мені зустрічалися більші. У університеті дають по три кредитки за кожного. Непогано, кажу я собі, враховуючи, що податків з них платити не потрібно. Це, зрозуміло, між нами, — він помітно повеселішав. А як тільки рядового перев'язали, вони продовжили шлях.

Другий взвод залишився біля наступної підстанції, а лейтенант повів інших до самого КЦ.

— Не хвилюйтеся, залишилося тільки два тунелі, — запевнив його Джері Кранчер.

За три хвилини до кінцевого терміну вони підійшли до широкого колодязя, в який йшло безліч кабелів.

— Двері вгорі, — вказав Джері Кранчер. — На ніих кругова ручка. Її потрібно повернути проти годинникової стрілки..

— Будь ласка, підніміться з нами, — благав лейтенант. Поглядаючи на годинник, нервово жуючи нижню губу. — Ми не устигаємо. Напад на інші вузли зв'язку насторожить їх.

— Не моя робота, чи знаєте, лізти під кулі. Залишаю її тим, кому за це платять.

— Будь ласка, прошу вас, будьте патріотом, — обличчя Джері Кранчера перетворилося на кам'яну маску. — Виконаєте свій борг перед собою, вашою сім'єю, совістю, країною. І я гарантую вам премію в сто кредиток, якщо ви відкриєте двері.

— Згода.

Майданчика над сходами вони досягли, коли секундна стрілка на годиннику лейтенантах підбиралася до дванадцятої.

— Відкривайте!

Джері Кранчер повернув колесо-ручку в потрібне положення, масивні двері відкрилися.

— За Матір-землю! — вигукнув лейтенант і очолив атаку.

Коли вони усі проскочили за двері, Джері Кранчер розкурив трубку і з цікавості пішов за ними. Його зустріла черга сталевих коридорів, заставлених працюючим устаткуванням.

Він зупинився, щоб прим'яти тютюн, коли відкрилися двері, з яких вибігла дивна волохата істота, зростом ледве до його поясу, нагадуюча кулю для боулінгу, але з множиною рук, і кинулася до великого червоного рубильника на протилежній стіні. П'ять рук потягнулися до рубильника, багатофалангові пальці вже торкнулися його, коли газовий ключ обрушився на голову істоти, миттєво уклавши її на підлогу. Джері Кранчер якраз прибирав газовий ключ в ящик для інструментів, коли через ті ж двері вискочив блідий, як полотно лейтенант.

— Слава Тобі, Господи! — випалив він. — Вчасно ви його зупинили.

— Абсолютно він мені не сподобався, хоча я і не хотів вибити йому мізки.

— Це їх командир, він єдиний вижив. Якби він встиг повернути рубильник, ми усі злетіли б у повітря. Потужності закладеного вибухового пристрою вистачило б для знищення усього КЦ і половини міста. Тепер він — наш полонений, і ми змусимо його заговорити, можете мені повірити. Ви його не убили. У бетельгейців мозок в животі, а в голові — шлунок. Він просто втратив свідомість.

— Все одно, що отримав стусан в пах. Я радий, не хотілося мені його вбивати.

* * *

— Де ти був? — з кухні запитала Агата, почув важкі кроки Джері в передпокої.

— Виконував спецзавдання, — Джері чхнув, знімаючи чоботи. — Цього тижня отримаю значну надбавку.

— Нам потрібно полагодити відеовізор. Не працював весь день, тільки зараз включився. Щось з ним не так, я впевнена. І телефон не працював. Усе в один день. Намагалася подзвонити мамі, а в трубці — тиша. Робота важка?

— Не так, щоб дуже, — буркнув Джері, діставши з кишені трубку. — Завдання уряду, так що премія, думаю, буде значна. Провів тут хлопців по тунелях. Вони-то нічого не розуміють. Один придавив палець люком, інший стояв стовпом, коли йому в шию вчепився хом'ямут.

— Ось про це не потрібно, відіб'єш мені увесь апетит. Чай готовий.

— Я на це дуже розраховував.

Джері посміхнувся, уперше з тієї миті, як лейтенант витягнув його з будинку, і пройшов на кухню.